

Večernji list: Intervju s visokim predstavnikom Christianom Schmidtom

Razgovarao: Jozo Pavković

Večernji list: Odluku ste donijeli u izbornoj noći, u trenutku kada su zatvorena birališta i još se nisu počeli prebrojavati glasovi. Razumijem tajming. Njome niste utjecali ni na predizbornu kampanju, a ni na sastavljanje nove vlasti. Kako ocjenjujete da su oni isti koji su prije mjesec dana zbog takve odluke digli narod na ulice sada uglavnom šutjeli?

Christian Schmidt: Ja sam se potrudio da s važnim donositeljima odluka u ovoj zemlji komuniciram neposredno prije objave odluke i da ih pozovem na razgovor. Razgovarao sam i s više nevladinih organizacija i mislim da tako treba nastaviti i dalje, da se takav pristup isplati.

Večernji list: Kako komentirate one koji tvrde da ste pogodovali Hrvatima? A zapravo ste odlukom, primjerice, zadržali da jedan mandat daje Bosansko-podrinjska županija koja ima 24 Hrvata, jednako kao, recimo, i Posavska županija koja ima više od 30 tisuća Hrvata. Je li to pogodovanje Hrvatima ili njihova diskriminacija?

Christian Schmidt: Ja sam racionalni Nijemac. Prvo, treba nam biti jasno da nećemo stvoriti raj u BiH. Drugo, Hrvati nisu totalno potisnuti. Treće, i Bošnjaci ovdje žive i trebaju živjeti. Ja bih se radovao da svi oni koji vide neke prednosti ili mane o tome razgovaraju. U ovoj zemlji jednostavno se mnogo priča okolo, a malo se donose odluke. To vam mogu reći iz svog iskustva ovdje. Car Franjo Josip koji je vladao ovdje jednom je rekao: "Bio sam dobar vladar ako su svi moji narodi podjednako nezadovoljni."

Večernji list: Hrvati sada možda i uđu u vlast. No u Vladi Federacije odlučuje se jednostavnom većinom i svaka njihova odluka može biti preglasana. U višenacionalnoj državi ipak bi trebalo uvažiti barem mišljenje jednog člana Vlade iz drugoga naroda, kao što je, primjerice, u Vijeću ministara BiH?

Christian Schmidt: Rekao sam da oduzimam mogućnosti za blokade i to se odnosi i na mogućnosti koje bi koristila i hrvatska strana. A mislim da se pri postizanju konsenzusa moramo odmaknuti od principa nametanja veta i više se orijentirati na postizanje dogovora. Dakle, o pitanjima u kojima postoji mogućnost da se donese zajednička odluka, o njima treba zajednički odlučiti, a samo tamo gdje je doista riječ o nacionalnom interesu mora se odlučivati prema posebnim pravilima. I moramo definirati te interese, možda to ponekad nisu interesi koji se tiču cijele etničke skupine, već neki sasvim drugi interes.

Večernji list: Često sam i u svojim kolumnama pisao da je ključ rješenja problema u BiH u relaksiranju odnosa između Hrvata i Bošnjaka. Što vi mislite?

Christian Schmidt: Mogu se složiti s tom tezom. Potrebna je volja da se zajednički dođe do rješenja i to je blizu ovoga što ste vi naveli. Ako ništa ne ide, mora se naći mehanizam kojim će se to razriješiti. Ali mislim da bi dogovor bio najbolji put, da se uza sve razlike traže poveznice, a jedna od njih je put prema Europskoj uniji.

Večernji list: Imam dojam da ste došli na funkciju u BiH u najgorem mogućem trenutku narušenih međunacionalnih odnosa. Kako objašnjavate antihrvatsku histeriju i tu silnu želju da se legitimne Hrvate izbacili iz vlasti, da ih se preglasa? Kako izliječiti društvo od te bolesti?

Christian Schmidt: Ja sam u međuvremenu stekao i neka svoja iskustva. Ne mislim da svakog Bošnjaka koji se osvrne na neku temu koja se tiče i Hrvata treba kritizirati. Isto tako nije

sve što dolazi s hrvatske strane a priori loše. Važno je vidjeti kako se politički stavovi mogu približiti. No kad vidimo da iz Republike Srpske dolaze dodatni destruktivni elementi, situacija postaje kritična. Vidite, mi Nijemci bili smo u teškom konfliktu s Francuzima, no jako smo puno naučili jedno o drugima. Danas taj konflikt više nije tema jer imamo zajedničku odgovornost u EU i mislim da projekt EU može pomoći jer granice gube na važnosti. Ali vidim da u ovom projektu moramo još puno toga zajednički napraviti. Svakako bih volio da u sljedećim mjesecima zatražimo od EU da BiH dobije status kandidatkinje za članstvo. Ja znam da u BiH nije sve najbolje, ali smatram da nam je potreban politički signal i za mlade, treba im dati perspektivu da ostanu ovdje. Mislim da je ta poruka jako važna.

Večernji list: Kako komentirate činjenicu da Bošnjaci Hrvatima biraju predstavnike?

Christian Schmidt: Ne znam kako je to sad na ovim izborima ispalo. Svatko ima pravo glasa i moramo voditi računa o jednome. S jedne strane, u Federaciji svi zajedno glasuju, a s druge strane, moramo donekle uzeti u obzir tu pozitivnu diskriminaciju Hrvata u institucijama. Rekao bih opet da nije nužno loše ako Bošnjak glasa za Hrvata ako je on dobar i obratno, da Hrvat glasa za Bošnjaka. Ako se netko kandidira na izborima, on mora biti predstavnik svih građana. E sad, pitanje je kako ćemo se odnositi prema broju pripadnika etničkih skupina. Hrvati najčešće imaju dvojno državljanstvo i zbog toga se njihov broj smanjuje. Moramo voditi računa i o tome te je važno da između konstitutivnih naroda postoji određeni politički balans. Ovoga puta smo kod izbora članova Predsjedništva BiH na hrvatskoj strani imali vrlo interesantan rezultat, pa je i kandidatkinja koja nije izabrana imala dobar rezultat. Ja ne bih rekao da je taj hrvatski pridjev uvijek unaprijed određen. Mnogo toga s tim u vezi ja bih ipak prepustio strankama. Ne želimo ovo pitanje napraviti nerješivim, ionako je sve prekomplikirano.

Večernji list: Kad drugi Hrvatima biraju predstavnike, to je rušenje duha i slova Dayton. K tomu, BiH se iz daytonske višenacionalne države pokušava pretvoriti u građansku državu. Ne čini li vam se da se to već dogodilo? Recimo, općinske, županijske, entitetske i državne skupštine biraju se po načelu "jedan čovjek – jedan glas". Tek se Predsjedništvo (a i ono je gotovo po građanskom modelu) i dva gornja doma u Federaciji i državi te Vijeće naroda u RS-u biraju prema nacionalnom modelu. Zapravo, 97,2 posto predstavnika u BiH bira se po građanskome konceptu. Je li se u višenacionalnoj BiH izgubio duh Daytonskog sporazuma?

Christian Schmidt: Što je duh Daytonskog sporazuma? BiH bi, po mom mišljenju, trebala biti fleksibilna i otvorena. Koliko gdje postotaka ima, ja zaista ne znam. Polazim od pretpostavke da će se u tim gornjim domovima koje ste spomenuli donositi razumne odluke. No sada vidim nešto drugo. U tim velikim razlikama koje su nastale Daytonskim sporazumom na neke se stvari nije odgovorilo. Stalno razgovaramo o Goraždu, a i vi ste to spomenuli vezano za zastupljenost Hrvata. Ja sam pokušao naći neki drugi put te je to bilo vrlo kritizirano pa sam ja sada stvorio određenu proporcionalnost. Ono što zanima one koji dolaze iz Goražda možda je više tunel koji se gradi između Goražda i Sarajeva, kako bi se Goraždu osigurala bolja ekonomija. A to nije uopće etničko pitanje. Ako mislimo na to da regionalni interes bilo kojeg dijela BiH mora biti zastupljen, onda se ne mora paziti na taj etnički dio, ali kada su u pitanju kulturna i druga etnička pitanja, onda treba naći odgovarajući put da se i taj aspekt zadovolji.

Večernji list: Vjerojatno vas, osobito ovdje u Sarajevu žele uvjeriti da u institucijama ima više Hrvata nego što im pripada. Zna li da su ombudsmani prije dvije godine iznijeli poražavajuće podatke kako je u državnim i federalnim institucijama Hrvata u postotku manje nego što im čak i po popisu pripada? Oni su ipak konstitutivni narod, zar ne bi tako trebali biti i zastupljeni u institucijama?

Christian Schmidt: Ako je to protivno pravilima, onda ombudsmeni trebaju reći da to ne može biti tako. Međutim, ja znam da će svaka etnička zajednica za sebe pokušati izvući maksimum. No treba imati malo više senzibiliteta na svim stranama, to je ono što osjećam da nedostaje ovdje. Ja sam spreman pomoći u tome. Mora li se stvarno sve utvrditi, do posljednjeg radnog mjesta spremačice?! Kad bismo prihvaćali jedni druge onakvima kakvi jesmo, došlo bi i do pomaka.

Večernji list: Je li moguće Daytonom 2 sve ove stvari o kojima smo govorili preciznije postaviti? Da ljude motiviramo da se više angažiraju, budu konkurentniji i da se natječu u pozitivnim stvarima?

Christian Schmidt: Ja nisam pristaša Dayton 2, nekog sastanka u nekoj zrakoplovnoj bazi u kojoj će se sastati neki ljudi koji misle da poznaju konkretne interese dotičnog stanovništva. Ja se nadam i zagovaram to da ljudi ovdje budu više spremni voditi računa jedni o drugima, čak i u smislu ustavne pozicije. Vjerujem da ovo sad nije dovoljno, ali treba vidjeti što se može pojednostavniti. Imamo toliko komplicirana pravila da ona jednostavno pozivaju da ih ne poštujete. Treba sjesti i razgovarati o problemima, rješavati ih unutar BiH. Osim toga, Dayton 2 više bi reflektirao interese zemalja sudionica nego same BiH. Daytonski sporazum bio je neophodan jer je bio rat i trebalo ga je zaustaviti, ali Dayton više ne daje sve odgovore na pitanja nove generacije u ovoj zemlji. Mi moramo nešto napraviti za ovu i sljedeće generacije.

Večernji list: Zapadni Balkan za Europsku je uniju nesigurno i konfliktno područje. Dvojaka su mišljenja i o mogućim rješenjima. Što vi mislite, kako se može riješiti problem Bosne i Hercegovine?

Christian Schmidt: Ja bih kolegama i kolegicama u EU poručio da ne govore o problematičnom prostoru ili zemlji, već da kažu sasvim jasno da je zapadni Balkan dio Europe. A to znači da ne trebamo staviti to pitanje na dugo čekanje. Politički gledano,

ja sam za to da sve bivše republike Jugoslavije budu primljene u EU. Ono o čemu mi u zapadnoj Europi moramo voditi računa jest to da ovo nije regija u kojoj se ljudi međusobno ne poznaju. Bivša Jugoslavija imala je jaku ekonomiju, ali to je, u usporedbi, veličina trećine SR Njemačke. Zagovornik sam toga da imamo i regionalnu ekonomsku suradnju. BiH moramo dovesti što bliže EU. Ako pogledamo Sloveniju koja ima BDP veći od nekih zapadnoeuropskih država, pa i ako pogledamo Hrvatsku, vidimo uspjeh. Moramo i ostale zemlje iz ove regije povući u tom pravcu. To se nekako izgubilo u današnjoj Europi. Ako želimo sigurnosno, ekonomski i energetske stabilnu Europu, moramo surađivati i s ovom regijom. I u našem je interesu da imamo ove zemlje unutar EU. Nekome poput BiH treba i pomoći malo više u tome, ali ne mogu pristati na to da ostavimo ovdje neki prazan prostor koji će popuniti neki drugi izvan Europe. Ovo nije nikakva igra hoću li BiH u EU. Ovo je postalo geostrateško pitanje, a mnogi su to previdjeli.

Večernji list: Kako gledate na ulogu Hrvatske? Zašto se njezino zalaganje za sunarodnjake naziva miješanjem u unutarnje odnose BiH? Može li se to isto reći i za vašu Njemačku?

Christian Schmidt: Hrvatska je u biti napravila dobar iskorak, članica je EU, uskoro uvodi euro, bit će dio schengenskog prostora, ima prosperitet. Ja se sjećam perioda nakon rata kada smo u Dalmaciji imali izbjeglice, bilo je mnogo teškoća. Hrvatska je to dobro prebrodila, ali Hrvatska nije BiH. To je susjedna zemlja. Ja kao Nijemac znam nešto o tome što znači imati etnički slične susjede. Austrijanci su Austrijanci iako govorimo isti jezik i imamo zajedničku kulturu. Tu su i Belgijanci njemačkog podrijetla o kojima se malo zna. Oni se smatraju Belgijancima iako imaju njemačko kulturno nasljeđe i povezanost s Njemačkom. Vjerujem da će se takvo razumijevanje razviti i u Bosni i Hercegovini.

Večernji list: Spomenuli ste Belgiju. Vrlo često spominje se da bi to mogao biti model i za BiH.

Christian Schmidt: Svaki model je model za sebe. Možemo razmišljati i o švicarskom modelu. Ja bih da se odmaknemo od toga da moramo sve regulirati zakonom, treba postojati okvir i neke bi se stvari trebale podrazumijevati same po sebi. Ja sam i sam pripadnik manjine jer smo u vrijeme Napoleona postali manjina u Bavarskoj. Odnosno, ja sam Bavarac iako sam luteranac po vjeri, a pripadnici protestantske vjere iz Frankonije u Bavarskoj se ne osjećaju isključivo kao Bavarci te treba voditi računa o njihovim specifičnostima. To ne postoji nigdje u zakonima u Bavarskoj, ali se poštuje. Zaista se ne mora sve regulirati zakonom te se i u BiH neke stvari trebaju odvijati same po sebi.

Večernji list: Kakvu biste poruku uputili Hrvatskoj kada je u pitanju odnos prema BiH?

Christian Schmidt: Hrvatska treba unutar EU lobirati za BiH, treba ponekad i objasniti što je BiH. No ne treba hrvatske unutarnjopolitičke teme povezivati s vanjskopolitičkim. Kada se prije nekoliko mjeseci govorilo o proširenju NATO-a, mene su zvali ljudi iz Berlina i drugih europskih metropola i pitali što hoće Hrvatska i zašto bi se trebalo raspravljati o Izbornom zakonu BiH ako ćemo primati Švedsku ili Finsku u NATO. To je način na koji ne treba raditi.